

بررسی شرایط موجود و امکان توسعه گونه آویشن (*Zataria multiflora*) در منطقه جنوب کرمان

حمزه احمدی، علی خانامانی*

۱- دکتری بیابانزادایی دانشگاه هرمزگان

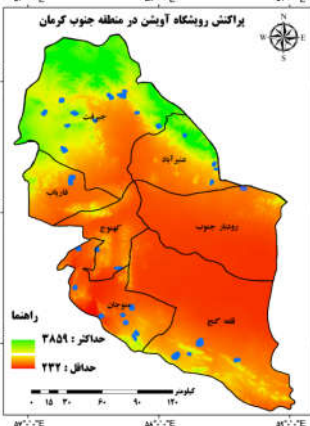
۲- دکتری بیابانزادایی دانشگاه یزد

*- نویسنده مسئول: علی خانامانی (Khanamani@gmail.com)

جدول ۱. میانگین تولید آویشن در انواع کشت در واحد هکتار

نوع گیاه	نوع کشت	تولید هکتار (Kg)	قیمت (ریال)	قیمت کل (درآمد ناخالص هکتار)
آویشن	دیپم	۵	۲,۵۰۰,۰۰۰	۱۲,۵۰۰,۰۰۰
	زراعی	۱۲۰۰	۲,۰۰۰,۰۰۰	۲,۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰

با توجه به جدول بالا، تولید آویشن در عرصه‌های طبیعی حدود ۵ کیلوگرم می‌باشد، که با توجه به سطح بالقوه ۱۳۱۰۰۰ هکتاری عرصه‌های طبیعی، تولید ۶۵۵ تن محصول پیش‌بینی می‌شود. اما در صورت کشت این گونه با کوددهی مخلوط ۲۵ تن در هکتار کود دامی و ۴۸،۶۰ و ۶۰ کیلوگرم در هکتار اوره، فسفات آمونیوم و اکسید پتاسیم، می‌توان به طور میانگین ۱۲۰۰ کیلوگرم آویشن در سال برداشت نمود (حداکثر ۱۷۰۰ کیلوگرم) که با توجه به قیمت حداقل ۲۰۰۰۰۰۰ تومانی در هر کیلو آویشن برداشت شده زراعی درآمد ناخالص ۲۴۰ میلیون تومانی در هر هکتار و درآمد کلی ۲۶۴ میلیاردی در منطقه برآورد می‌گردد. جدول زیر سطح بالقوه سطح آویشن در عرصه‌های طبیعی را طی سال‌های ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۵ نشان می‌دهد.

متحمل بودن به شرایط سخت محیطی، از جمله کم آبی، سرما و قابلیت تولید در زمین‌های کم بارزه اکثر استان‌های کشور، نشان دهنده اهمیت تولید این گیاه به لحاظ اکولوژیکی می‌باشد. منطقه جنوب کرمان با دامنه ارتفاعی ۲۳۲ تا ۳۸۵۹ متر از سطح دریا، دامنه وسیعی از شرایط آب و هوایی و اکولوژیکی را دارا می‌باشد که بواسطه این پتانسیل، شرایط رشد بسیاری از گونه‌های دارویی فراهم آورده است. متأسفانه طی دهه‌های گذشته به دلیل کمبود نظارت و کمبود نیروی انسانی در دستگاه‌های ذریبط، برداشت بی‌رویه از گونه‌های دارویی صورت گرفته است که باعث نابودی بسیاری از گونه‌ها گردیده است. اما خوشبختانه در چند سال اخیر با شناسایی و ثبت رویشگاه‌های گونه‌های دارویی و جنگلی، اهتمام ویژه‌ای در حفاظت و حراست از این رویشگاه‌ها صورت گرفته است.

نتیجه گیری

با توجه به تولید کم گونه‌های دارویی مانند آویشن در واحد هکتار که حدوداً ۵ کیلوگرم در هکتار می‌باشد، در صورتی که برداشت در زمان نامناسب و غیراصولی صورت گیرد باعث از بین رفتن رویشگاه برای سال‌های بعد خواهد شد. نتایج بررسی‌ها نشان داده است که گونه آویشن در صورتی که بصورت زراعی کشت گردد و کوددهی مخلوط نیز برای آن انجام گیرد، بطور میانگین ۱۲۰۰ کیلوگرم محصول در هکتار تولید می‌کند که به اندازه یک رویشگاه ۲۴۰ هکتاری می‌باشد. نتایج بررسی‌های این تحقیق نشان داد که دامنه گسترش ارتفاعی گونه آویشن در منطقه از ارتفاع ۵۹۸ تا ۲۰۲۳ متر می‌باشد که در واقع می‌توان گفت تمامی اراضی کشاورزی منطقه جنوب کرمان در این دامنه ارتفاعی قرار دارند و لذا می‌توان به شرط مهیا بودن شرایط ادافیکی یعنی خاک سبک و قابل زهکش، به کشت این گونه اقدام نمود.

منابع

- حسینی، ج. و نیک باهر، ز. (۱۳۹۲). بررسی نیازهای اکولوژیکی گونه های مختلف آویشن (*Thymus*) (لادر رویشگاه های استان کردستان. *نشریه اکوفیتو شیمی گیاهان دارویی*، ۳، ۲۲-۳۴.
- عباس زاده، ب.، سفیدکن، ف.، شریفی عاشورآبادی، ا.، میرزا، م.، نادری، م.، لایق حقیقی، م. و نادری، ب. (۱۳۹۷). تولید اقتصادی آویشن دناپی با تغذیه مناسب. *نشریه طبیعت ایران*، ۳ (۳)، ۲۲-۳۱
- لباسچی، م. ح.، شریفی عاشورآبادی، ا.، مکی‌زاده نفتی، م. و اسدی صنم، س. (۱۳۹۷). تاثیر تراکم بوته بر عملکرد کمی و کیفی آویشن باغی در شرایط دیپم هفت استان کشور. *مجله به زراعی کشاورزی*، ۲۰ (۱)، ۱۱۳.
- لباسچی، م. ح.، شریفی عاشورآبادی، ا. (۱۳۹۵). *کشت و تولید برخی گونه های آویشن*. *نشریه طبیعت ایران*، ۳۷ - ۴۰.
- مظفریان، و. ا. (۱۳۸۸). *فرهنگ نام‌های گیاهان ایران*. لاتینی، انگلیسی، فارسی. انتشارات فرهنگ معاصر. ۵۴۷.
- صادق‌زاده، ل.، سفیدکن، ف. و اولیاء، پ. (۱۳۸۵). بررسی ترکیب و خواص ضد میکروبی اسانس آویشن شیرازی (*Zataria multiflora*)، فصلنامه پژوهش و سازندگی، ۱۹ (۱)، ص ۵۲.

چکیده

تولید آویشن در عرصه‌های طبیعی حدود ۵ کیلوگرم می‌باشد، که با توجه به سطح بالقوه ۱۳۱۰۰۰ هکتاری عرصه‌های طبیعی، تولید ۶۵۵ تن محصول پیش‌بینی می‌شود. اما در صورت کشت این گونه با کوددهی مخلوط ۲۵ تن در هکتار کود دامی و ۴۸،۶۰ و ۶۰ کیلوگرم در هکتار اوره، فسفات آمونیوم و اکسید پتاسیم، می‌توان به طور میانگین ۱۲۰۰ کیلوگرم آویشن در سال برداشت نمود (حداکثر ۱۷۰۰ کیلوگرم) که به اندازه یک رویشگاه ۲۴۰ هکتاری می‌باشد. همچنین با توجه به قیمت حداقل ۲۰۰۰۰۰۰ تومانی در هر کیلو آویشن برداشت شده زراعی درآمد ناخالص ۲۴۰ میلیون تومانی در هر هکتار و درآمد کلی ۲۶۴ میلیاردی در منطقه برآورد می‌گردد. همچنین از تخریب عرصه‌های طبیعی نیز جلوگیری به عمل می‌آید.

مقدمه

در بین گیاهان دارویی، آویشن به دلیل استفاده های گوناگون از اهمیت بالایی برخوردار می‌باشد. آویشن یا آزره (*Thymes*) **سرده‌ای** از تیره **نعنائیان** است. آویشن حدود ۳۵۰ گونه دارد. در ایران ۱۴ گونه گیاه معطر و چند ساله دارد. این سرده به **مرزنگوش** بسیار نزدیک است و در مناطق کوهستانی می‌روید (مظفریان، ۱۳۸۸). آویشن شیرازی با نام علمی *Zataria multiflora* یک گونه گیاه درختچه ای معطر است که در مناطق جنوبی ایران می‌روید (صادق‌زاده و همکاران، ۱۳۸۵). آویشن گیاهی است پر شاخه و دارای ساقه‌های چوبی به ارتفاع ۱۰ تا ۳۰ سانتیمتر که به حالت وحشی و به صورت بوته‌هایی پر پشت در دامنه‌های خشک و بین تخته سنگها و در کوهستان‌ها تا ارتفاعات ۱۲۰۰ متری و حتی گاهی بیشتر (تا حدود ۲۰۰۰ متر) می‌روید.

مواد و روش ها

گونه‌های آویشن بیشترین مساحت رویشگاه‌ها را در دامنه ارتفاعی ۲۰۰۰-۱۶۰۰ متر از سطح دریا، متوسط بارندگی ۵۰۰-۴۰۰ میلی متر در سال، متوسط درجه حرارت ۱۲-۱۰ درجه سانتی گراد و عمدتاً اقلیم های مدیترانه ای فراسرد و نیمه مرطوب فرا سرد و جهت های شیب شمال و شمالغربی را بطور غالب به خود اختصاص داده اند. بافت خاک رویشگاه‌های آویشن، معمولاً خاک‌های با بافت سبک شنی و شنی لوم می‌باشد (حسینی و نیک باهر، ۱۳۹۲). شکل ۱ دامنه پراکنش گونه آویشن در سطح منطقه جنوب کرمان را نشان می‌دهد. همانطوریکه مشخص است، این گونه در هر ۷ شهرستان منطقه حضور دارد و دامنه ارتفاعی حضور آن در منطقه از ارتفاع ۵۹۸ تا ۲۰۲۳ متر می‌باشد.

نتایج و تحلیل

نتایج چندین مطالعه نشان داد که بیشترین عملکرد ماده خشک (۱۷۳۴ کیلوگرم در هکتار) و عملکرد اسانس (۱۶/۸۴ کیلوگرم در هکتار) اندام های هوایی در تراکم ۸ بوته در متر مربع در استان گیلان به دست آمده است. بیشترین درصد اسانس (۱/۹۶ درصد) به اصفهان و کمترین درصد آن (۰/۵۰ درصد) به آذربایجان شرقی تعلق داشته است. در کل، به نظر می رسد که کشت آویشن باغی در تراکم‌های بالا می‌تواند موجب تولید بیشتر ماده خشک و عملکرد اسانس در شرایط دیپم کشور شود (لباسچی و همکاران، ۱۳۹۷). جدول زیر میزان تولید آویشن در عرصه‌های طبیعی و زراعی را نشان می‌دهد.